

УДК 334.021.1;

JEL: O31, O33, D83

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ТА СПОСОБІВ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Александр КУДЬ

*Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А,
email: Alexander.Kud@simcord.com; ORCID orcid.org/0000-0001-5753-7421*

Анотація. *Стаття пропонує авторську відповідь на питання про напрям трансформації економічних відносин і способів їх реалізації під впливом цифрових технологій. Ця мета досягається вирішенням двох завдань: (1) узагальнити існуючі способи знеособлення власності під впливом сучасних інформаційних технологій і (2) уточнити напрям змін у двох ключових сферах обігу двох об'єктів існуючих економічних відносин – інформації та фінансового і грошового капіталу. Для цього використано такі методи дослідження: діалектичний метод пізнання, методи аналізу і синтезу, метод наукової абстракції, міждисциплінарний підхід до трансформації відносин навколо відносин власності під кутом впливу на них технологій.*

Спираючись на розуміння уточнених «вузьких меж» економічних відносин, автор відстоює ідею, що сьогодні відбувається не лише масштабна цифровізація економічних відносин, а й їх віртуалізація як через цифрові платформи та екосистеми, так і через численні інвестиційні «міксери». У сучасній віртуальній і транскордонній фінансовій економіці панує знеособлена власність. Серед об'єктів власності дедалі більшу роль відіграють ті об'єкти власності, що, по-перше, відображають правові й інституційні елементи і, по-друге, ті, що допомагають господарювати, приймати управлінські рішення та перерозподіляти ресурс. Робиться робочий висновок, що трансформація існуючих економічних відносин стосовно власності під впливом цифрових технологій пов'язана з поступовим процесом їх індивідуалізації за одночасного їх усупільнення. Визначається такий принциповий напрям трансформації економічних відносин навколо власності: процеси цифровізації та віртуалізації економіки неминуче й дедалі повніше поглинають ринкові суб'єкти та зумовлюють трансформацію економічних відносин власності, і це є важливою передумовою для розвитку постіндустріального суспільства у світі. На основі цього автор узагальнив п'ять головних характеристик інформації як об'єкта прав власності, сучасного інструмента накопичення багатства й навіть форми багатства, які разом відрізняють інформацію від решти попередніх доміантних благ у минулому. Визначаються два напрями відособлення фінансового та грошового капіталу як об'єкта власності, і це дозволило уточнити чотири принципові характеристики трансформації в економічних відносинах власності.

Робиться важливий підсумковий висновок, що поступово новим чинником суспільного розвитку виступають віртуальні цінності та віртуальні активи. Нові конкурентні

переваги приватних компаній і країн містяться у володінні ними сучасною віртуальною власністю.

Ключові слова. *Економічні відносини, цифровий актив, віртуальні активи, трансформація відносин, відносини власності, інформаційна економіка.*

Постановка проблеми. Протягом останніх 10–15 років стрімкий розвиток технологій, глобалізація та широка цифровізація майже усіх сфер життя не лише полегшили транскордонну економічну взаємодію, а й навіть сформували нові економічні й інституційні феномени. Разом вони утворюють нові глобальні економічні тенденції та віртуальні економіки і цифрові екосистеми з власними нормами права (OECD, 2020) і навіть моралі усередині (Misić, 2021). Зараз активно формується принципово інша, нова інноваційна модель світового господарства, зумовлена проривними інформаційними технологіями, високим рівнем довіри й інтересу мільйонів осіб до себе, водночас вона міцно ґрунтується на раніше вже трансформованих економічних відносинах і на принципі наявності двох сфер життєвого простору сучасного суб'єкта економіки – реальної та віртуальної. Триваюча трансформація економічних та інституційних відносин між споживачами й виробниками товарів і послуг сприяє створенню нових умов господарювання, що потребує виявлення й обґрунтування як нових форм та об'єктів економічних відносин, так і інститутів, що регулюють ринки.

Важливою особливістю сучасної економіки є високий динамізм і «пластичність форм у мережевій логіці поведінки» (National Intelligence Council ((2006) : 84). Це проявляється у постійних змінах технологічних параметрів господарювання (Мокій та ін., 2018) (особливо – платформна економіка як новий маловивчений різновид ринкової економіки), у виникненні нових виробництв і типів бізнесу, галузей, видів сервісів та продукції, у зміні географічної й професійної структури міжнародної та національної економіки. Насправді поширення інформаційних технологій надає суперечливий вплив на чинники економічної невизначеності: з одного боку, чимало технологій комп'ютерного моделювання дозволяють вивчити сотні господарських ситуацій; з іншого – динаміка інформаційних потоків дуже посилює нестійкість і невизначеність, а отже – і економічних відносин, що найбільш наочно проявляє себе в біржовій діяльності та в русі фінансових потоків. Важливим наслідком цього є те, що техніко-технологічна різноманітність (наприклад, у порівнянні традиційного «аналогового» бізнесу з бізнесом усередині великих інформаційних платформ), що властива елементам новітніх продуктивних сил, є причиною існування та взаємодії різних технічних і соціальних способів присвоєння різних форм власності та нормування прибутку впродовж усього «ланцюжка» задіяних учасників. На їх основі виникають і функціонують особливі уклади в сучасній господарській системі, а також цілі пласти сучасних економічних відносин із приводу розподілу прав і особливо – прав на більшу частину доданої вартості (наприклад, акціонерних прав і авторських прав) (Dunayev, Kud et al., 2021). Все це вказує, що сучасна інформаційна економіка характеризується складним переплетенням функцій і форм господарської діяльності підприємств із дуже різних секторів, які разом формують та ускладнюють цілий «клубок» складних економічних відносин.

Аналіз останніх досліджень. Останніми роками різні аспекти з цього «клубка» економічних відносин стали об'єктом вивчення у численних економічних і міждисциплінарних дослідженнях по всьому світу. Серед великого розмаїття таких аспектів до нашого дослідження належать ті економічні відносини, що стосуються передачі, підтвердження та/або трансформації прав власності на майно за умов глобалізації й віртуалізації економіки і тільки за допомогою сучасних цифрових технологій, зокрема – за допомогою цифрових рішень на основі технології блокчейн. І в цьому сенсі коло відомих економічних і правових публікацій набагато звужується. Так, загальні межі трансформації економічних відносин власності під впливом глобалізації доволі рельєфно подано у свіжих роботах Д. Гладких (2019), В. Юрчишин (2021), М. Ожевана (2017), П. Пивовар (2021), Дж. Пісані-Феррі (2021), Дж. Стігліца (2019) та ін. З точки зору регулювання на галузевому і мікрорівні та запровадження новітніх інформаційних технологій трансформація відносин власності подана у працях Д. Горвата і Х. Кролла (2019), Р. Яніскі-Равіда (2020), а також у декількох свіжих публікаціях ЮНКТАД і Організації економічного співробітництва та розвитку (2020, 2021a; 2021b) та ін. Проте в них майже немає відповіді на те, як змінювалися суб'єкт-об'єктні відносини власності під впливом того, що деякі технології (наприклад, блокчейн) можуть суттєво скоротити кількість посередників в економічних відносинах, як змінюється об'єктна характеристика власності, яка організаційна інфраструктура (цифрові платформи) з уніфікованими порядками поведінки усередині може і як саме впливати на це.

Мета та завдання. Метою статті є обґрунтування головного напрямку трансформації існуючих економічних відносин і способів їх реалізації під впливом передових цифрових технологій. Ця мета досягається вирішенням двох дослідницьких завдань:

- 1) узагальнити існуючі способи знеособлення власності під впливом сучасних інформаційних технологій;
- 2) уточнити напрям змін у двох ключових сферах обігу двох об'єктів існуючих економічних відносин — інформації та фінансового і грошового капіталу.

Методологічну основу цього дослідження становлять діалектичний метод пізнання, метод наукової абстракції, методи аналізу і синтезу, міждисциплінарний підхід до трансформації економічних відносин навколо відносин власності під кутом впливу на них технологій.

Основні результати дослідження. Вихідним поняттям цієї статті є поняття «економічні відносини». Як відомо, економічні відносини – це відносини між людьми з приводу присвоєння ними засобів і результатів виробництва (Бобровська, Полянська, 2018), тобто це відносини власності і якщо це так, то інститут власності завжди знаходиться у соціумі не відокремлено, а в жорсткому оточенні певних норм і правил, які, відповідно, нерозривно пов'язані з економічними відносинами як такими. Економічні відносини реалізуються через економічну поведінку суб'єктів, тобто через сукупність вчинків і дій, що спрямовані на задоволення потреб. Це вже вказує на те, що сучасну трансформацію економічних відносин під впливом цифрових технологій слід розглядати з урахуванням і норм права, і інституційних неформальних норм, що й буде зроблено нижче.

Виокремлюють дві теоретичні площини існування економічних відносин:

- 1) економічні відносини у вузькому сенсі – це тип суспільного виробництва соціального й економічного характеру, що складається з економічного та соціального суспільного виробництва, що містить всі відносини, пов'язані з власністю;
- 2) економічні відносини у широкому сенсі – це зв'язки та відносини, що мають прямий зв'язок із виробництвом товарів та послуг, їх розподілом, обміном і споживанням у суспільстві.

Приймається, що подальший акцент буде робитися на тій частині соціально-економічних відносин, що стосуються власності: виникнення прав на власність на певне майно через відчуження частини виробничих ресурсів (факторів праці та/або засобів праці), а також перехід, підтвердження і захист прав на власність у законний спосіб. І це відповідає вузькому сенсу розуміння економічних відносин.

Об'єктами економічних відносин є економічні блага та ресурси, щодо яких економічні суб'єкти, переслідуючи власні цілі, здійснюють економічні дії: обмін, купівлю-продаж, дарування, інші форми відчуження чи прийняття. Суб'єктами (носіями) економічних відносин є: покупці, продавці, виробники товарів і послуг, споживачі товарів і послуг, власники благ, користувачі благ.

Окрім масштабної цифровізації існуючих економічних відносин і усієї економіки відбувається ще й їх віртуалізація як через цифрові платформи та екосистеми, так і через численні інвестиційні «міксери» (UNCTAD, 2017): інвестиційні та венчурні фонди, біржі й особливо криптовалютні біржі. Триваючий процес віртуалізації економіки та поширення відповідних економічних відносин в ній формують сьогодні новий за характером і механізмами реалізації інститут власності. Серед об'єктів власності (майна у будь-якому вигляді) дедалі більшу роль відіграють ті об'єкти власності, що, по-перше, відображають правові та розпорядчо-інституційні елементи і, по-друге, що допомагають або навіть самі (наприклад, системи на основі штучного інтелекту) здатні господарювати, приймати управлінські рішення та перерозподіляти ресурс (Vial, 2019). Наразі все вказує на те, що ці триваючі процеси одночасної трансформації економічних функцій, статусів та існуючих відносин під впливом і цифровізації, і віртуалізації будуть дедалі поширюватися у світі.

Як відомо (Лукашевич, 2009), економічний зміст власності розкривається через суб'єкт-об'єктні відносини, по-перше, щодо виробництва, розподілу (перерозподілу, обміну та споживання) економічних ресурсів суспільства і, по-друге, щодо їх привласнення (відчуження), але вже усіма без винятку суб'єктами суспільних відносин (економічних, правових, політичних і соціальних).

У сучасній віртуальній і транскордонній фінансовій економіці панує знеособлена власність, тобто власність неперсоніфікована – така, що легко переходить із рук у руки. У разі віртуальної економіки часто відбувається відчуження власності від суб'єкта. Це пов'язано з тим, що процес віртуалізації економіки викликає комерціалізацію кіберпростору, де функціонують віртуальні супермаркети та віртуальні банки, що оперують власною віртуальною валютою (чи іншим аналогічним засобом накопичення

і розрахунку, як це є в комп'ютерних іграх), ведеться віртуальний документообіг. Це призводить до появи суто віртуальних продуктів, віртуальних виробництв і полягає не в предметі, а в образі, отже суб'єкт власності має справу не з фізичним предметом, а з зображуваним образом.

До останнього часу така знеособлена власність була і є результатом розвитку людської діяльності та суспільного поділу праці. Але тільки індустріалізація та зростаюча спеціалізація господарської діяльності надали імпульс до формування знеособленої власності – такої власності, що є малоеластичною щодо впливу свого власника (чи суб'єкта) та водночас вельми чутливою до змін у зовнішньому середовищі. І віртуальна економіка, і міжнародні фінансові ринки потребують значної концентрації капіталу, що можливо лише за допомогою його усупільнення. Як наслідок, ступінь самостійності й автономності прийняття стратегічних рішень власником зменшується, а вплив зовнішнього середовища в особі кредиторів, пайовиків та акціонерів зростає. Крім того, відбувається формування знеособленої власності та форм, у яких вона реалізується, визначено природним процесом розвитку людської діяльності (Haskel&Westlake, 2018). Отже, можна сказати, що трансформація існуючих економічних відносин щодо власності під впливом цифрових технологій і особливо – зумовленої ними ж віртуальної економіки – пов'язана з поступовим процесом їх індивідуалізації за одночасної реалізації усупільнення існуючих відносин у межах розвитку світового глобального господарства.

Водночас слід зауважити, що розвиток інституту власності як нематеріального продукту викликав певні труднощі у застосуванні норм права, розроблених для матеріальних благ. Так, ще Рене Сават'є (Savatier, 1974), розглядаючи можливість зміни об'єктів власності, наголошував на майже безмежному розширенні цих об'єктів власності: юридично-технічні абстракції потіснили тілесні речі, оскільки реальні речі виступають у юридичному житті лише за посередництвом прав, які здійснюються щодо цих речей, і це права речові чи обов'язкові; а це значить, що з появою такого продажу права стають майном (Kalenyuk & Tsybal, 2020). Це все відбувається вже сьогодні за умов інформаційної та віртуальної економіки, але із використанням різних інструментів.

Хоча зараз важко охопити усі головні особливості у розвитку економічних відносин навколо власності, але принциповий напрям їх трансформації вже зрозумілий: процеси цифровізації та віртуалізації економіки неминуче і дедалі повніше поглинають ринкові суб'єкти та зумовлюють трансформацію економічних відносин власності, і це є важливою передумовою для розвитку постіндустріального суспільства у світі. Дійсно, поширення мережевої економіки через «алгоритмізацію взаємовигідних економічних відносин» (Шабельник, 2020) і створення всесвітнього інформаційного середовища загального доступу, що отримало назву «віртуальний простір», суттєво змінюють вигляд сучасного суспільства як глобальної системи і зокрема – економічних відносин у ній. За цих обставин спостерігаються три основні процеси, що в сукупності і становлять зміст поняття «віртуалізація економіки» та значною мірою задають досяжний периметр сучасної трансформації існуючих економічних відносин під впливом цифрових технологій:

- 1) створення віртуальних образів усіх об'єктів і суб'єктів взаємодії, а також віртуального середовища та перенесення всіх інформаційних взаємодій у віртуальний простір;
- 2) зростання ролі інформаційних ресурсів у економічних процесах та перетворення самої інформації на ресурс (Haskel&Westlake, 2018);
- 3) алгоритмізація існуючих економічних і правових відносин через транскордонні цифрові платформи, що майже руйнує старі ділові зв'язки (Kud, 2021) завдяки відкритій інфраструктурі для своїх суб'єктів-учасників і встановленню нових правил гри (Шабельник : 2020).

Відомо, що поширення нового способу виробництва на основі тієї чи іншої проривної технології свого часу (ткацький станок, паровоз, телебачення, Інтернет тощо) викликає не лише прогресивні зміни у всій системі продуктивних сил свого часу, а й навіть зміну об'єктного змісту та суб'єктної специфіки відповідних існуючих відносин власності. Історія розвитку продуктивних сил людства доводить, що щоразу роль основного регулятора об'єкта цих відносин переходить до деякого специфічного (для свого часу) виду продуктивних благ (як деякий унікальний ідентифікатор чи право на щось), який, відповідно до свого часу та ключової технології, стає принциповим у системі виробничих протиріч і залежностей. Це щоразу викликає зміну в основному виробничому відношенні залежно від домінантного для свого часу виду благ (наразі це інформація), а задіяні учасники перетворюються на основних соціально-економічних суб'єктів відповідного способу виробництва та є своєрідними «сучасними індикаторами» успішності суспільних змін. Власність на інші види благ набуває похідного та залежного характеру, а попередньо панівний тип існуючих економічних відносин або адаптується й долається (Haskel&Westlake, 2018), або просто відтісняється.

Під впливом цифровізації та віртуалізації сучасні економічні відносини навколо власності зі свого боку вже почали глобально закріплюватися, породжуючи інші важливі суспільно-економічні зміни. Маються на увазі зміни як самих об'єктів власності та способів реалізації функцій власності, збільшення кількості форм власності та їх взаємозалежності (Dunayev et al., 2022; Del Giudice et al., 2019), так і структури суб'єктів власності (Krausa, 2022), оскільки відомо, що форма, об'єкти та суб'єкти власності пов'язані структурою економічних відносин навколо власності. Триваючий перехід до інформаційної економіки характеризується тим, що у зв'язку з суттєвими якісними змінами у продуктивних силах (передусім у технологіях і спричиненій ними зміні у факторах виробництва) (IDC, 2020) суттєво змінюються і об'єктний, і суб'єктний склад існуючих відносин власності. Йдеться про дві ключові сфери обігу двох об'єктів існуючих економічних відносин:

- 1) інформація і сучасна сфера обігу інформації та
- 2) відособленість фінансового і грошового капіталу та сучасні сфери його обігу.

Нижче стисло охарактеризуємо головні трансформації в них, узагальнений виклад яких має велике значення для подальших досліджень.

Отже, стосовно такого ключового об'єкта економічних відносин, як *інформація і сучасна сфера її обігу*, слід зазначити, що сучасні економічні відносини є об'єктивно спрямованими на закріплення постіндустріальної, а згодом – інформаційної економіки.

В них інформація є не тільки головним ресурсом і результатом виробничого процесу, а й перетворюється на домінуючий вид блага та на об'єкт нових економічних взаємовідносин, зокрема – форм власності. Сьогодні роль власності на інформацію можна порівняти з роллю власності на особу працівника у рабовласницькому ладі, на землю у феодальному ладі, на машинні знаряддя виробництва в індустріальну епоху. Як доводить досвід розвитку світової економіки та існуючих економічних відносин, в останні десять років (до 2022 року включно) ключового значення набувала саме фінансова інформація. У купі з поширеними негативними поведінковими паттернами (жадібність, довірливість, лінь, інформаційне маніпулювання свідомістю...) фінансова інформація допомагала утворювати нові гігантські спекулятивні «мішури» на різних фінансових ринках (Girdzijauskas, 2009), особливо – у сегментах криптовалют й інших незабезпечених віртуальних активів в останні декілька років. За умов, коли обсяг світової торгівлі численними фінансовими похідними (свопи, ф'ючерси, опціони, варанти...) і криптовалютами вже кратно перевищує обсяг торгівлі реальними товарами, інформація дедалі укріплюється як новий об'єкт власності та нова форма багатства. Генерація і правовий захист різного типу й різної якості інформації вже стали самостійними видами бізнесу та невід'ємними чинниками майже будь-якої сучасної господарської діяльності. Також інформація стає дуже важливим чинником конкурентної боротьби, виступаючи як бажаний об'єкт купівлі-продажу. Нарешті, інформація в суспільстві 21-го століття – це вже базовий елемент ринкового механізму, який, поряд із ціною та корисністю, визначає оптимальний і рівноважний стани економічної системи.

Однак наразі інформація може бути об'єктом власності лише тоді, коли вона належить обмеженому колу осіб. Якщо інформація є об'єктом власності для одночасно необмеженого кола осіб, то кожен з її власників володіє нею у повному обсязі та в принципі може користуватися й розпоряджатися нею також у повному обсязі, незважаючи на інтереси інших. У такому разі потенційні конфлікти інтересів між власниками майже гарантовані: маючи природну спокусу до збагачення, хтось точно спробує першим або безкарно використати інформацію на користь собі, або на шкоду іншому, свідомо чи несвідомо переступаючи норми етики та/або правової системи захисту інтелектуальної власності. У сукупності це дозволяє узагальнити низку головних характеристик інформації (Atgow, 1985) як об'єкта прав власності, сучасного інструмента накопичення багатства й навіть форми багатства, що разом відрізняють інформацію від решти попередніх домінуючих благ у минулому. Отже:

1. Інформація може не знищуватися у процесі споживання, а також може необмежено відтворюватися за нульових чи мінімальних трудових, часових і фінансових витрат. І теоретично, і практично вже ця властивість інформації дозволяє кардинально оновити існуючі відносини власності та взаємодії між ринковими суб'єктами, принципово по-іншому використавши системи обліку інформаційних ресурсів, технологічно захистивши права інтелектуальної власності, права доступу до різних ресурсів тощо.

2. Вищезазначена властивість інформації як об'єкта власності зумовлює суперечливість її суб'єктного втілення. Економічна реалізація власності завжди

пов'язана з присвоєнням ким-небудь конкретним того доходу, що виникає в результаті економічного руху певного об'єкта власності, бо інакше майже не буде економічного мотиву (попиту) для руху інформації в обміні на інші корисні блага.

3. Інформація як об'єкт власності по-різному проявляє себе (а) у процесах виробництва нових знань і (б) у процесах передачі нових знань. У першому випадку об'єктом присвоєння є самі знання (ідея, ноу-хау, винахід, витвір мистецтва...), а у другому – головними стають технологічні й матеріально-речові носії знань, на яких відповідна інформація записана та які забезпечують просте копіювання цих знань. Відтак, з урахуванням цих властивостей дуже відрізнятимуться і ключові ролі тих задіяних осіб, які безпосередньо будуть забезпечувати реалізацію тієї чи іншої властивості інформації. У першому випадку – це працівник як виробник та/або власник нових знань, а у другому випадку – це власник спеціальної технологічної інфраструктури (носії інформації) як засобу зберігання та санкціонованої передачі інформації.

4. Сучасна інформація може оновлюватися так само швидко, як і застарівати. У світі склалися цілі транскордонні ринки, що побудовані навколо операцій (продаж, аналіз) тільки з найсвіжішою інформацією, зокрема аналітичною, фінансовою, тіньовою конфіденційною інформацією тощо, а головним об'єктом купівлі-продажу є саме свіжа структурована й оброблена інформація, а не інші супутні бізнес-послуги від продавця.

5. Інформація впливає на ефективність виробництва без фізичного збільшення інших традиційних ресурсів, тобто без додаткового й одночасного залучення інших ресурсів. Це принципово відрізняє її від інших чинників виробництва. У такому разі переважним об'єктом впливу є суб'єктивний фактор виробництва, тобто людина зі своєю унікальною комбінацією здібностей, характеру, прийнятих цінностей і устремлень. Цінним економічним наслідком цього є те, що інформація прискорює процес відтворення завдяки, по-перше, зменшенню періодів обігу і виробництва (Emami, 2021; Schumpeter, 1961 : 212) і, по-друге, зменшенню транзакційних витрат під час пошуку та перевірки даних і намірів, що було немислимо навіть 30 років тому, в індустріальну епоху.

Разом все це означає, що зміни в існуючих економічних відносинах під впливом інформатизації та цифровізації охоплюють декілька етапів: від простих комунікативних технологій, орієнтованих на підвищення ефективності комунікацій між залученими суб'єктами, до новітніх інформаційних технологій, що перетворили і зараз перетворюють інформаційний ресурс на виробничий чинник із наступною його віртуалізацією. В останньому випадку ринкова практика йде набагато попереду економічної чи кібернетичної теорії.

Яскравим практичним доказом цього є те, що не передача даних про властивості товару або послуги, а створення їх образу приносить більший прибуток у сучасній економіці. Відразу слід зауважити, що поширена в останні 3–4 роки амбітна теза, що «великі дані – це нова нафта 21-го століття» (European Parliamentary, 2020), у чистому вигляді не підпадає ані під передачу інформації про товар, ані створення його нового образу. Йдеться про ще не до кінця пізнані корисні можливості від аналізу великих даних, які, на нашу думку, стають новим окремим феноменом у цифровій економіці, але наразі є дискусійними у частині їх завчасної ідеалізації як «нової нафти».

Отже, створення образу – це творче маніпулювання знаками, символами та сенсами, а комунікації – це за визначенням потоки символів і сенсів. Те, що має вигляд інформаційного потоку, є процесом створення образу. Такий підхід дає ключ до розуміння характеру сучасних технологічних та соціальних тенденцій, що об'єктивно впливають і на сучасні економічні відносини, укріплюючи нові інформаційні ринки через тисячі та мільйони нових ofert і контрактів у цифровій формі. Сьогодні формується суспільство, в якому у людській поведінці образи часто є важливішими за реальні вчинки, речі та раніше доведені факти. Брендований товар, тобто товар зі спеціально покращеним образом, продається краще, аніж небрендований товар. В умовах масового виробництва в якості об'єкта економічних відносин власності виступає знак і образ із власним соціальним статусом, який, звичайно, за задумом, має впливати на споживчу поведінку інших людей без згадки про реальні властивості відповідного товару чи послуги.

Із цього виокремлюється такий принципово важливий факт, що за останні п'ять–шість років дуже значного прискорення набули не тільки інформаційні технології оброблення й трансляції інформації (великі дані, технології розподіленого реєстру, штучний інтелект, цифрові двійники тощо), а також симуляційні технології. Йдеться про технології віртуальної реальності та доповненої реальності на основі інтерактивності й людського суб'єктивного сприйняття та алгоритмічної переробки певних сенсорних даних у режимі реального часу. Попри те, що ці дві технології вже сформували кілька стрімко зростаючих ринків (у 2021 році потенціал їхнього кумулятивного щорічного приросту оцінювався понад 50%) (Hi-Tech UA, 2021) і вже перевищили 50 млрд доларів (Technavio, 2022), вони в межах сформованих у них віртуальних і соціальних спільнот легко трансформують соціальні й економічні відносини всередині, а «архітекторами» цих економічних трансформацій точно є не вчені чи політики, а розробники відповідного програмного забезпечення та відповідні соціальні спільноти учасників і модераторів. Окрім футуристичних гіпотез навіть у царині новітніх «гілок» поведінкової (нейроекономіка та комп'ютерна симуляція) і емпіричної економіки наразі немає наукових пояснень того, яким буде подальший розвиток таких економічних відносин зі щоденним охопленням кількох мільйонів платоспроможних людей у світі.

Щодо другого з виокремлених вище ключових об'єктів існуючих економічних відносин – *фінансового і грошового капіталу та сучасних сфер їх обігу* – слід зазначити, що відбувається посилення відособленості такого капіталу як об'єкта власності, що глобально впливає на сучасні економічні відносини. Таке стало можливим лише завдяки великому фінансовому капіталу, розгортанню інформаційних технологій і появі глобальних корпоративно-мережових ринків, особливо – усередині найбільших китайських та американських інтернет-маркетплейсів і мобільних платформ. Це проявляється за декількома напрямками.

1. Завдяки глобалізації та поширенню Інтернету вже понад 20 років у декількох небанківських високотехнологічних корпорацій сформувався великий фінансовий капітал у сфері міжнародної торгівлі, а завдяки постіндустріалізму у цього капіталу з'явилися раніше небачені інформаційно-організаційні й управлінські технології. Це дозволяє таким корпораціям не лише ефективно досягати своїх фінансових прибутків,

а й утворювати великі економічні простори та навіть бути «архітектором» змін в транскордонних і національних економічних відносинах, параметрах та інститутах. У підсумку може здійснюватися достатньо цілісний контроль над економічними процесами всередині таких великих економічних просторів.

2. Віртуалізація фінансового капіталу через його переміщення у торговельні інтернет-площини та спільноти для утворення «віртуальних грошей» – криптовалют та інших незабезпечених віртуальних активів, – які разом утворюють фіктивні (неофіційні, невизнані) та суто спекулятивні сектори фінансових транзакцій, але водночас усі вони разом віддалено нагадують родові функції грошей (Сохацька, 2020). А з огляду на вражаючі темпи розвитку цих секторів можна вже казати про трансформацію реального фінансового капіталу у якісно нову сутність. Що ж і як трансформується в економічних відносинах?

Трансформується зміст капіталу як об'єкта власності:

1) капітал стає ще мобільнішим, ніж решта інших видів капіталу, особливо у формі дорогоцінних металів і будь-яких цінних паперів. Власник може змінюватися майже миттєво, оминаючи вимоги офіційних фінансових регуляторів;

2) капітал майже втрачає зв'язок із конкретною особою як власником, зберігаючи лише форму власності – приватну. Питання точного співвіднесення активу та власника віддається на відкуп власника технологічної інфраструктури й вибраного (розробленого) ним програмного рішення для ідентифікації;

3) як наслідок – протиріччя між новими властивостями капіталу та доступною інформацією про нього і його власника призводять до того, що незмінно збережена приватна власність на такий капітал стає у залежність від формальних і віртуальних правил, що можуть суттєво відрізнитися від національного й міжнародного законодавства. У глобально-віртуальних середовищах обігу «віртуальних грошей» і особливо криптовалют зникають будь-які матеріально-виробничі й особисті зв'язки власників із реальними об'єктами – як матеріальними активами, так і звичайними нематеріальними активами. Такі зв'язки поступово замінюються рейтингами та процесами, що протікають виключно у комп'ютерних мережах. До того ж віртуальний капітал стає дедалі більш залежним від якості інформаційної мережі та сервісної інформаційно-технологічної інфраструктури;

4) це вже призводить до значних глобальних деформацій в існуючих економічних відносинах власності і, що набагато важливіше, – у мотивах до продуктивної праці й у нормі оцінювання людської праці. Виникає риторичне запитання: навіщо працювати краще та більше? Але це запитання виходить набагато ширше за межі цієї статті й нашого розуміння «економічних відносин» у вузькому сенсі.

Висновки. На підставі проведених вище досліджень можна зробити такі узагальнені висновки.

1. Сучасні трансформації економічних відносин навколо власності під впливом цифрових технологій характеризуються якісними змінами у матеріальному складі об'єктів привласнення власності, а саме у суб'єкт-об'єктних взаємозв'язках. Стан системи продуктивних сил і необхідні у цій системі способи присвоєння результатів

і факторів виробництва зумовлюють структуру та зміст відносин власності, і це є об'єктивним взаємозв'язком.

2. Окрім цього, функціонування одного певного об'єкта забезпечується діяльністю все більшої кількості оточуючих суб'єктів власності, що формує більш різноманітні економічні та технологічні причинно-наслідкові зв'язки між ними. І навпаки, таке ускладнення спричинює й те, що економічні інтереси одного суб'єкта стають у залежність від наявності та стану різних виробничих об'єктів. Це означає, що поступово послаблюється об'єктна характеристика власності, а її функціональне позначення посилюється, тобто власність поступово позначає не так об'єкт, як певну організаційну інфраструктуру (цифрову платформу) з уніфікованими порядками поведінки, в якій власники мають певні права, обов'язки та можливості.

3. У процесі розгортання постіндустріальної й інформаційної економіки та суттєвого уточнення нормативно-правової бази зміст відносин власності змінюється. Структура інституту власності у цифровій і віртуальній економіці формується як складна багаторівнева система, що постійно поповнюється правовими, інституційними й економічними нормами. Одним із наслідків цього є те, що поступово новим чинником суспільного розвитку виступають віртуальні активи (як майно у цифровому вигляді).

Список використаних джерел

1. OECD. Summary of Discussion of the Hearing on Competition Economics of Digital Ecosystems. Annex to the Summary Record of the 134th Meeting of Competition Committee held on 1-3 December 2020 / OECD. Paris : OECD, 2020. 7 p. URL: [https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/M\(2020\)2/ANN5/FINAL/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/M(2020)2/ANN5/FINAL/en/pdf).
2. Mistic J. Ethics and governance in the digital age. *European View*. 2021. Vol. 20(2). P. 175–181. DOI: 10.1177/17816858211061793
3. National Intelligence Council (2006). Global Trends 2025: A Transformed World. National Intelligence Council. 120 p. URL: https://www.dni.gov/files/documents/Newsroom/Reports%20and%20Pubs/2025_Global_Trends_Final_Report.pdf.
4. Мокій А. І., Павліха Н. В., Науменко Н. С., Дацко О. І. Інституціональне забезпечення інноваційного розвитку територіальних громад України. *Регіональна економіка*. 2018. №4(90). С. 17-27. URL: http://re.gov.ua/doi/re2018.04.017_u.php.
5. Dunayev, I., Kud, A., Latynin, M., Kosenko, A., Kosenko, V., Kobzev, I. Improving methods for evaluating the results of digitizing public corporations. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2021. No. 6/13 (114). P. 17–28. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.248122>.
6. Гладких Д. М. Банківська безпека держави в умовах розвитку інформаційної економіки (трансформації банківських операцій). Київ: НУОУ, 2019. 393 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-09/monograf_gladkikh_2019.pdf.
7. Юрчишин В. Чинники, складові і результати запровадження і реалізації антикризової політики в окремих країнах світу та Україні. Прогноз соціально-економічного розвитку України у 2021р. / Наук. ред. В.Юрчишин. – Київ: Заповіт, 2021, 200с.
8. Пивовар П. Трансформація як соціально-економічний феномен. *Економіка і держава*. 2021. №8. С. 91-91. DOI: 10.32702/2306 6806.2021.8.91
9. Pisani-Ferry J. Global assymetrics strike back. Bruegel : Bruegel essay and lectures series.

2021. 73 p. URL : https://www.bruegel.org/wp-content/uploads/2021/08/Asymmetries_essay-2508-online.pdf
10. Ожеван М. А., Дубов Д. В. Homo ex Machina. Філософські, культурологічні та політичні передумови формування конвергентного суспільства : моногр. Київ: НІСД, 2017. 272 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2018-01/HomoExMachina_druk-53c4b.pdf.
 11. Stiglitz J. People, Power, and Profits: Progressive Capitalism for an Age of Discontent. New York: Columbia university press, 2019. 388 p.
 12. Horvat D., Kroll H., Jäger A. Researching the Effects of Automation and Digitalization on Manufacturing Companies' Productivity in the Early Stage of Industry 4.0. *Procedia Manufacturing*. 2019. Vol. 39. P. 886–893.
 13. Yanisky-Ravid S. Intellectual Property Laws in the Digital Era: An International Distributive Justice Perspective. *Intellectual Property, Innovation, and Global Inequality*. 2020. URL: ssrn.com/abstract=3822753 or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3822753>.
 14. OECD Digital Economy Outlook 2020. Paris, 2020. 277 p.
 15. OECD (2021a). Spurring growth and closing gaps through digitalization in a post-COVID world: Policies to LIFT all boats An OECD contribution to the G20 Italian Presidency 2021. URL: www.oecd.org/global-forum-productivity/events/Spurring-growth-and-closing-gaps.pdf.
 16. OECD(2021b)Development Co-operation Report 2021: Shaping a Just Digital Transformation, OECD Publishing, Paris, 2021. URL: <https://doi.org/10.1787/9daec555-en>.
 17. Бобровська О., Полянська Я. Генеза економічних відносин у територіальних громадах як ресурс їх розвитку. Державне управління та місцеве самоврядування, 2018, вип. 3(38). С. 107-115. URL : [www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_03\(38\)/16.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_03(38)/16.pdf)
 18. UNCTAD. The 'New' Digital Economy and Development / UNCTAD; #TN/UNCTAD/ICT4D/08, October 2017. New York : UNCTAD, 2017. 41 p. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/tn_unctad_ict4d08_en.pdf.
 19. Vial G. Understanding digital transformation: A review and a research agenda. *Journal of Strategic Information Systems*. 2019. No. 28 (2). P. 118–144. <https://doi.org/10.1016/j.jsis.2019.01.00>.
 20. Лукашевич М. П. Соціологія економіки : підручник. Київ : Каравела, 2009. 280 с.
 21. Haskel J., Westlake S. Capitalism without capital: the rise of the intangible economy. Princeton University Press, 2018. 278 p.
 22. Savatier R. La théorie des obligations, vision juridique et économique (3 edtn.). Paris : Dalloz, 1974. 431 p. URL : www.persee.fr/doc/tiers_0040-7356_1967_num_8_31_2383_t1_0744_0000_2
 23. Kalenyuk I., Tsymbal L. Global Paradigm for Intellectual Leadership of Countries. *Internationaleconomicpolicy*. 2020. №1-2(32-33).P.7-25. doi10.33111/iep.2020.32_33.01_eng. URL : http://iejournal.com/journals_eng/32-33/2020_1_Kalenyuk_Tsymbal.pdf.
 24. Kud A. Decentralized information platforms in public governance: reconstruction of the modern democracy or comfort blinding? *International journal of public administration*. 2021. DOI: 10.1080/01900692.2021.1993905
 25. Шабельник Т. В., Марена Т. В., Шабельник М. М. Сучасні підходи до типологізації світових фінансових криз. БізнесІнформ. 2020. №10. С. 6–13. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-10-6-13>
 26. Dunayev I., Hotlib I., Olvinskaya J., Fomina O., Hrybova D., Olentsevych N., Popov Y., & Nosyriev O. Development of a system for statistical measurement of the influence of digital technologies on the efficiency of management. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2022. №1 (13(115), 49–58. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2022.252911>

27. Del Giudice, M., Scutto, V., Garcia-Perez, A., & Petruzzelli, A. M. Shifting Wealth II in Chinese economy. The effect of the horizontal technology spillover for SMEs for international growth. *Technological Forecasting and Social Change*. 2019. No. 145. P. 307–316. doi.org/10.1016/j.techfore.2018.03.013.
28. Krausa S., Durstb S., Ferreirac J., Veigad P., Kailere N., Weinmanne A. Digital transformation in business and management research: An overview of the current status quo. *International Journal of Information Management*. 2022. Vol. 63. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0268401221001596/pdf?md5=a37eb84c9606319625746fd2a432b85d&pid=1-s2.0-S0268401221001596-main.pdf>.
29. IDC Reveals 2021 Worldwide Digital Transformation Predictions; 65% of Global GDP Digitalized by 2022, Driving Over \$6.8 Trillion of Direct DX Investments from 2020 to 2023 / IDC. Needham : IDC, 2020. URL: <https://www.idc.com/getdoc.jsp?containerId=prUS46967420>.
30. Girdzijauskas S., Štreimikiene D., Čepinskis J., Moskaliova V. et al. (2009) Formation of economic bubbles: Causes and possible preventions, *Technological and Economic Development of Economy*, 15:2, 267-280, DOI: 10.3846/1392-8619.2009.15.267-280
31. Arrow K.J. The economics of agency. /J. Pratt and R. Zeckhauser (eds). Principals and Agents, Cambridge, MA: Harvard Business School, 1985. C. 37–51.
32. Emami L.F. Schumpeter's Theory of Economic Development: A Study of the Creative Destruction and Entrepreneurship Effects on the Economic Growth. *Journal of Insurance and Financial Management*. 2021. Vol. 4, Issue 3. p. 65-81
33. Schumpeter J.A. The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle" New York: OUP, 1961.
34. European Parliamentary (2020). Is data the new oil? Competition issues in the digital economy / European Parliamentary. Brussels, 2020. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/646117/EPRS_BRI\(2020\)646117_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/646117/EPRS_BRI(2020)646117_EN.pdf).
35. Hi-Tech UA. Об'єм ринка AR/VR-устройств к 2025 году вырастет почти в 10 раз / Hi-Tech UA. URL: <https://hi-tech.ua/obyom-rynka-ar-vr-ustrojstv-k-2025-godu-vyrastet-pochti-v-10-raz/>.
36. Technavio (2022). Technavio Forecasts Worldwide Augmented Reality (AR) Market to Reach USD 108.57 Billion between 2020 and 2025. URL : www.prnewswire.com/news-releases/technavio-forecasts-worldwide-augmented-reality-ar-market-to-reach-usd-108-57-billion-between-2020-and-2025--301463188.html
37. Сохаська О., Кухтин О. Сучасні тенденції віртуалізації світового фондового ринку. Вісник Тернопільського нац. екон. ун-ту. 2020. Вип. 4. С. 77–91. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.04.077>

References

1. OECD (2020). Summary of Discussion of the Hearing on Competition Economics of Digital Ecosystems. Annex to the Summary Record of the 134th Meeting of Competition Committee held on 1-3 December 2020 / OECD. Paris : OECD, 2020. 7 p. URL: [https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/M\(2020\)2/ANN5/FINAL/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/M(2020)2/ANN5/FINAL/en/pdf).
2. Mistic, J. (2021). Ethics and governance in the digital age. *European View*. Vol. 20(2). P. 175–181. DOI: 10.1177/17816858211061793
3. National Intelligence Council (2006). *Global Trends 2025: A Transformed World*. National Intelligence Council. 120 p. URL: https://www.dni.gov/files/documents/Newsroom/Reports%20and%20Pubs/2025_Global_Trends_Final_Report.pdf.

4. Mokiy, A., Pavliukha, N., Naumenko, N., Datsko, O. (2018). Institutional support of innovative development of territorial communities of Ukraine. *Regional economy*, 4 (90), 17-27. URL: http://re.gov.ua/doi/re2018.04.017_u.php
5. Dunayev, I., Kud, A., Latynin, M., Kosenko, A., Kosenko, V., & Kobzev, I. (2021). Improving methods for evaluating the results of digitizing public corporations. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 6/13 (114), 17–28. DOI: doi.org/10.15587/1729-4061.2021.248122.
6. Gladkikh, D. M. (2019). The banking security of the state is in the minds of the development of the information economy (transformation of banking operations). Kyiv: NUOU, 2019. 393 p. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-09/monograf_gladkikh_2019.pdf. (in Ukrainian)
7. Yurchyshin, V. (2021).. Factors, components and results of the introduction and implementation of anti-crisis policy in some countries and Ukraine. Forecast of socio-economic development of Ukraine in 2021 / Ed. by V. Yurchyshin. Kyiv: Testament, 200 p. (in Ukrainian)
8. Pyvovar, P. (2021). Transformation as a socio-economic phenomenon. *Economy and state*, 8 : 91-91. DOI: 10.32702 / 2306 6806.2021.8.91 (in Ukrainian)
9. Pisani-Ferry, J. (2021). Global assymetrics strike back. Bruegel : Bruegel essay and lectures series. 73 p. URL : https://www.bruegel.org/wp-content/uploads/2021/08/Asymmetries_essay-2508-online.pdf
10. Ozhevan, M. A., Dubov, D. V. (2017). Homo ex Machina. Philosophical, culturological and political preconditions for the formation of a convergent society: monograph. Kyiv: NISS. 272 p. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2018-01/HomoExMachina_druk-53c4b.pdf. (in Ukrainian)
11. Stiglitz J. *People, Power, and Profits: Progressive Capitalism for an Age of Discontent*. New York: Columbia university press, 2019. 388 p.
12. Horvat, D., Kroll, H., Jäger, A. (2019) Researching the Effects of Automation and Digitalization on Manufacturing Companies' Productivity in the Early Stage of Industry 4.0. *Procedia Manufacturing*, 39, 886–893.
13. Yanisky-Ravid, S. (2020). Intellectual Property Laws in the Digital Era: An International Distributive Justice Perspective. *Intellectual Property, Innovation, and Global Inequality*, 4 (13). URL: ssrn.com/abstract=3822753 or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3822753>.
14. OECD (2020). *Digital Economy Outlook 2020*. Paris, 277 p.
15. OECD (2021a). *Spurring growth and closing gaps through digitalization in a post-COVID world: Policies to LIFT all boats: an OECD contribution to the G20 Italian Presidency 2021*. URL: www.oecd.org/global-forum-productivity/events/Spurring-growth-and-closing-gaps.pdf.
16. OECD (2021b). *Development Co-operation Report 2021: Shaping a Just Digital Transformation*. Paris :f OECD Publishing. URL: <https://doi.org/10.1787/9daec555-en>.
17. Bobrovska, O., Polyanska, Y. (2018). Genesis of economic relations in territorial communities as a resource for their development. *Public Administration and Local Self-Governance*, 3 (38) : 107-115. URL: [www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_03\(38\)/16.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_03(38)/16.pdf) (in Ukrainian)
18. UNCTAD (2017). *The 'New' Digital Economy and Development / UNCTAD; #TN/ UNCTAD/ICT4D/08, October 2017*. New York: UNCTAD, 41 p. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/tn_unctad_ict4d08_en.pdf.
19. Vial, G. (2019). Understanding digital transformation: A review and a research agenda. *Journal of Strategic Information Systems*, 28 (2), 118–144. DOI: doi.org/10.1016/j.jsis.2019.01.00.

20. Lukashevich, M.P. (2009). *Sociology of economics: textbook*. Kyiv: Karavela, 280 p. (in Ukrainian)
21. Haskel, J., Westlake, S. (2018). *Capitalism without capital: the rise of the intangible economy*. Princeton University Press, 2018. 278 p.
22. Savatier, R. (1974). *La théorie des obligations, vision juridique et économique (3 edtn.)*. Paris : Dalloz. 431 p. URL : www.persee.fr/doc/tiers_0040-7356_1967_num_8_31_2383_t1_0744_0000_2
23. Kalenyuk, I., Tsybmal, L. (2020). Global Paradigm for Intellectual Leadership of Countries. *International economic policy*, 1-2 (32-33) : 7-25. doi 10.33111/iep.2020.32_33.01_eng. URL : http://iejjournal.com/journals_eng/32-33/2020_1_Kalenyuk_Tsybmal.pdf.
24. Kud, A.A. (2021). Decentralized information platforms in public governance: reconstruction of the modern democracy or comfort blinding? *International journal of public administration*, DOI: 10.1080/01900692.2021.1993905
25. Shabelnyk, T.V., Marena, T.V., Shabelnyk, M.M. (2020). Modern approaches to the typology of global financial crises. *Business Inform*, 10 : 6–13. DOI 10.32983/2222-4459-2020-10-6-13 (in Ukrainian)
26. Dunayev, I., Hotlib, I., Olvinskaya, J., Fomina, O., Hrybova, D., Olentsevych, N., Popov, Y., & Nosyriev, O. (2022). Development of a system for statistical measurement of the influence of digital technologies on the efficiency of management. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 1(13(115)), 49–58. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2022.252911>
27. Del Giudice, M., Scuotto, V., Garcia-Perez, A., & Petruzzelli, A. M. (2019). Shifting Wealth II in Chinese economy. The effect of the horizontal technology spillover for SMEs for international growth. *Technological Forecasting and Social Change*, 145, 307–316. doi. org/10.1016/j.techfore.2018.03.013.
28. Krausa, S., Durstb S., Ferreirac, J., Veigad, P., Kailere, N., Weinmanne, A. (2022). Digital transformation in business and management research: An overview of the current status quo. *International Journal of Information Management*, 63. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0268401221001596/pdf?md5=a37eb84c9606319625746fd2a432b85d&pid=1-s2.0-S0268401221001596-main.pdf>.
29. IDC (2021). IDC Reveals 2021 Worldwide Digital Transformation Predictions; 65% of Global GDP Digitalized by 2022, Driving Over \$6.8 Trillion of Direct DX Investments from 2020 to 2023 / IDC. Needham : IDC, 2020. URL: <https://www.idc.com/getdoc.jsp?containerId=prUS46967420>.
30. Girdzijauskas S., Štreimikiene D., Čepinskis J., Moskaliova V. et al. (2009) Formation of economic bubbles: Causes and possible preventions, *Technological and Economic Development of Economy*, 15:2, 267-280, DOI: 10.3846/1392-8619.2009.15.267-280
31. Arrow K.J. (1985). The economics of agency, in J. Pratt and R. Zeckhauser (eds), *Principals and Agents*, Cambridge, MA: Harvard Business School, 37–51
32. Emami L.F. (2021). Schumpeter's Theory of Economic Development: A Study of the Creative Destruction and Entrepreneurship Effects on the Economic Growth. *Journal of Insurance and Financial Management*, 4 (3) : 65-81
33. Schumpeter, J.A. (1961). *The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle*; translated from the German by Redvers Opie (1961) New York: OUP.
34. European Parliamentary (2020). Is data the new oil? Competition issues in the digital economy / European Parliamentary. Brussels, 2020. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/646117/EPRS_BRI\(2020\)646117_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/646117/EPRS_BRI(2020)646117_EN.pdf).
35. Hi-Tech UA (2021). The market size of AR/VR devices will grow almost 10 times by 2025 /

- Hi-Tech UA. URL : <https://hi-tech.ua/obyom-rynka-ar-vr-ustrojstv-k-2025-godu-vyrastet-pochti-v-10-raz/>.
36. Technavio (2022). Technavio Forecasts Worldwide Augmented Reality (AR) Market to Reach USD 108.57 Billion between 2020 and 2025. URL : www.prnewswire.com/news-releases/technavio-forecasts-worldwide-augmented-reality-ar-market-to-reach-usd-108-57-billion-between-2020-and-2025--301463188.html
37. Sokhatska, O., Kukhtin, O. (2020). Modern tendencies of global stock market virtualization. Bulletin of Ternopil National University economic university, 4 : 7–91. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.04.077> (in Ukrainian)

TRANSFORMATION OF EXISTING ECONOMIC RELATIONS AND WAYS OF THEIR IMPLEMENTATION IMPACTED BY DIGITAL TECHNOLOGIES

Aleksandr Kud

*Postgraduate student of the Department of Economic Theory and Economic Policy, Simon
Kuznets Kharkiv National University of Economics,
Kharkiv, ave. Nauki, 9-A, 61166 Ukraine,
email: Alexander.Kud@simcord.com; ORCID orcid.org/0000-0001-5753-7421*

Abstract. The paper offers the author’s response to the matter of direction of transformation of existing economic relations and ways of their implementation under the influence of digital technologies. This goal is achieved by solving two objectives: (1) to generalize the existing methods of depersonalization of property under the influence of modern information technologies and (2) to clarify the directions of changes in two key areas of circulation of two objects of existing economic relations – information as well as financial and monetary capital. To ensure this, the following research methods were used: dialectical method of cognition, general methods of analysis and synthesis, method of scientific abstraction, interdisciplinary approach to transformation of relations around property relations at the technological angle.

Based on the understanding of the specified “narrow scopes” of economic relations, the author defends the idea that today not only a large-scale digitalization of existing economic relations takes place, but also their virtualization both through digital platforms and ecosystems, and through numerous investment “mixers”. In the modern virtual and cross-border financial economy, impersonal property dominates. Among the objects of property, an increasingly important role is played by those objects of property that, firstly, reflect legal and institutional elements, and, secondly, those that help to manage, make managerial decisions and redistribute the resource. A working conclusion is made that transformation of existing economic relations regarding property under the influence of digital technologies is associated with a gradual process of their individualization with the simultaneous implementation of existing socialization of relations within the framework of the global economy development.

The fundamental direction of transformation of economic relations regarding property is determined as follows: the processes of digitalization and virtualization of the economy inevitably and more and more absorb market entities and cause the transformation of economic relations of property, and this is an important condition for development of a global post-industrial society. Based on this, the author summarizes five main characteristics of information as an object of property rights, a modern tool for the accumulation of wealth and a form of wealth, which together distinguish information from other previous dominant goods in the past. Two directions of isolation of financial and monetary capital as an object of property that globally influences modern economic relations have been determined, and this, finally, made it possible to clarify the

four fundamental characteristics of transformations in the economic relations of property. As an important final conclusion, virtual values and virtual assets are gradually becoming a new factor in social development. New competitive advantages of private companies and countries are contained in their possession of modern virtual property.

Keywords. Economic relations, digital asset, virtual assets, transformation of relations, property relations, information economy.

Стаття надійшла до редакції 22.03.2022

Прийнята до друку 23.05.2022